

Vzdušný průzkum ve prospěch pozemních vojsk

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka M. Gasperi-
roviče, uveřejněný v „Informačním sborníku štábu a technic-
kého výboru spojených ozbrojených sil“ čis. 13/1977.*

Mezi mnohými druhy průzkumné činnosti vojsk má velmi důležité místo vzdušný průzkum. Je to dáno jeho specifickými zvláštnostmi, kterými se průzkumné letectvo stalo jedním z hlavních prostředků operačního a taktického průzkumu. Velitel fronty s využitím zpráv průzkumu může rychle zhodnotit situaci, určit důležité objekty nepřítele a dobu vedení úderů na ně, včas a cílevědomě použít síly a prostředky a později také zhodnotit dosažené výsledky jejich činnosti. To všechno zabezpečuje účinné využití soudobých mohutných prostředků ničení na bojišti.

Všeobecné úkoly vzdušného průzkumu, vedeného ve prospěch vojsk fronty, vyplývají z cíle, zámyslu a charakteru plánované operace a ze získaných zpráv o nepříteli. Konkrétněji můžeme říci, že jeho úkoly jsou určovány v souladu s cíli a charakterem každého období operace pozemních vojsk. Taková vzájemná spojitost úkolů pozemních vojsk a vzdušného průzkumu se projevuje v neustálém soustřeďování úsilí průzkumu na včasné získání zpráv o nepříteli. Z toho vyplývá princip, podle něhož musíme vést vzdušný průzkum tak, aby předcházel činnosti pozemních vojsk.

Např. v období, které předchází zahájení bojové činnosti, vzdušný průzkum organizujeme a vedeme tak, abychom včas zabezpečili velitele a štáb fronty informacemi o nepříteli, potřebnými pro plánování nebo upřesnění dříve zpracovaného plánu operace. Proto vzdušný průzkum musí včas zjistit přípravu nepřítele k napade-

ní, zejména s použitím jaderných zbraní, jeho zámysl a možný charakter jeho činnosti. Úsilí průzkumného letectva je zaměřeno na zjištění přesunů vojsk nepřítele ke státní hranici, určení stupně přípravy prostorů výchozího postavení jeho vojsk, upřesnění systému velení, rozmístění nejdůležitějších radioelektronických prostředků nepřítele a shromáždění dalších informací, které potvrzují jeho záměry.

Do zahájení válečné činnosti plní vzdušný průzkum značné množství důležitých úkolů. V tomto období průzkumné letectvo létá nad vlastním územím, bez narušení státní hranice, a široce využívá palubní radioelektronické prostředky, vzdušné fotografování a vizuální pozorování.

Se zahájením bojové činnosti prudce narůstá rozsah úkolů, které plní vzdušný průzkum. Hlavní jeho úsilí je soustředěno na zjištění hlavního uskupení vojsk ne-

přítele, na jehož zničení závisí úspěch operace. Vzdušný průzkum musí zjistit:

- rozmístění prostředků jaderného napadení nepřítele;
- uskupení jeho pozemních vojsk a zálohy v pásmu frontu;
- uskupení taktického letectva, zvláště rozmístění letounů — nosičů jaderných zbraní;
- uskupení sil a prostředků PVO a systém jejich velení, rozmístění radioelektronických prostředků, jejichž ničení nebo umlčení může vést k narušení velení vojskům nepřítele.

Současné vzdušný průzkum vedeme s cílem určit výsledky úderů letectva a raketového vojska na nepřítele, shromáždit zprávy ve prospěch vzdušných výsadek, zjistit obranná pásma (postavení) v operační hloubce, stanovit charakter přeprav, zjistit začátek odchodu a sestavu odcházejících sil nepřítele. Dále neustále vedeme průzkum radiační situace, počasí a terénu.

Při odražení agrese nepřítele a v průběhu útočné operace vojsk frontu musí vzdušný průzkum plně využívat všechny své síly a prostředky. Úkoly bude plnit v podmínkách silné činnosti prostředků PVO nepřítele. K rychlému reagování na změny v bojové situaci a soustředění úsilí vzdušného průzkumu na hlavních směrech činnosti vojsk frontu je účelné průzkumné letectvo letecké armády, která je v sestavě frontu, využít centralizovaně. Přitom část jeho sil je nutné včas přeskupit na předem určená letiště, což zvláště hloubku pronikání průzkumných letounů nad území nepřítele.

Vzdušný průzkum, vedený ve prospěch prvního a dalších **jaderných úderů**, za dodržování principu jeho neustálého a aktivního vedení, je vhodné uskutečňovat nezávisle na plnění běžných úkolů. Vedení průzkumu s cílem připravit jaderný úder souvisí s nutností prozkoumat velké množství objektů a z nich určit potenciální cíle k použití jaderných zbraní. Snaha o splnění takového rozsáhlého úkolu v krátké době může sloužit nepříteli jako demaskující příznak připravovaného ja-

derného úderu. To se rovná ztrátě faktoru překvapení.

Avšak tím není zcela vyloučena možnost hromadného použití průzkumného letectva s cílem zabezpečit jaderný úder. Při nutnosti potvrzení nebo upřesnění dříve získaných informací o objektech nepřítele může být uskutečněn hromadný vzlet průzkumných letounů. Takový vzlet bývá pravidlem bezprostředně před vedením jaderného úderu. Přitom průzkumné letectvo upřesňuje objekty převážně vizuálním průzkumem a jen částečně vzdušným fotografováním.

Vzdušný průzkum vedený ve prospěch zabezpečení jaderného úderu musí zjistit přesné údaje o objektech nepřítele, včas je vyhodnotit a předat zainteresovaným štábům, nepřetržitě sledovat zjištěné objekty a směry v jejich rozmístění a dokázat rozlišit skutečné objekty od klamných.

Při plnění bližšího úkolu vojsky frontu je hlavním cílem vzdušného průzkumu získat informace, nutné k zabezpečení účinné činnosti vojsk, k jejich podpoře letectvem a údery raket, zvláště při překonávání obranných postavení nepřítele a ničení jeho operačních záloh. V tomto období plní hlavní bojové úkoly vševojskové (tankové) armády prvního sledu frontu. Proto úsilí vzdušného průzkumu je usměrněno především na získání zpráv o nepříteli ve prospěch těchto vojsk.

Pro užší koordinaci činnosti průzkumného letectva s úkoly vojsk prvního sledu frontu můžeme považovat za zdůvodněné decentralizované použití letectva, včetně průzkumného, v rozsahu vylčených vzletů vševojskovým svazům.

V průběhu plnění **dalšího úkolu** vojsk frontu vzdušný průzkum získává zprávy, které potřebuje velitel frontu pro přijetí rozhodnutí k zasažení vojsk druhého sledu do sražení. Proto soustřeďuje úsilí na zjištění a neustálé sledování přeskupování nových sil nepřítele. V tomto období operace je nejvhodnější částečná centralizace použití letectva. Umožní soustředit hlavní úsilí vzdušného průzkumu na směr zasažení vojsk druhého sledu frontu do sražení.

Možnosti letecké armády vést průzkum ve prospěch vojsk frontu

Potřeba zpráv vzdušného průzkumu pro vojska frontu a možnosti letecké armády zabezpečit je vlastními silami a prostředky jsou v přímé závislosti na množství sil a prostředků nepřítele v pásmu frontu. Vycházíme z toho, že na začátku války může působit v pásmu frontu více než

9—10 divizí nepřítele, nepočítáme-li 2—3 divize rozvinované v mobilizaci. Každou divizi musíme považovat za samostatný objekt vzdušného průzkumu. Dále v pásmu bojové činnosti vojsk frontu musíme brát v úvahu asi toto množství důležitých objektů vzdušného průzkumu:

- přibližně 12 oddílů (baterií) Honest John a 203,2 mm houfnic;
- 2 oddíly raket Sergeant a Lance;
- 1–2 oddíly raket Pershing;
- 10–12 velitelských stanovišť divizí;
- 3–4 VS armádních sborů;

V pásmu frontu v taktickém dosahu činnosti průzkumných letounů může být:

- více než 25 letišť taktického letectva;
- kolem 40 baterií PLRS Nike a Hawk;
- přibližně 30 radiolokátorů a VS sil PVO;
- do 10 zásobovacích základů skupiny armád a armádních sborů, asi 20 muničních skladů včetně jaderných;
- více než 6 prostorů zmobilizování vojsk;
- do 10–15 výchozích prostorů k vysazení a obranných pásem.

Průzkumné letectvo letecké armády musí každý den prozkoumat 200–220 objektů, kromě objektů, které zjišťuje vojskové letectvo. Přitom asi 80 % z celkového množství jsou objekty pohyblivé a poměrně malé cíle. Operační význam a vysoká pohyblivost některých objektů nepříteli podmiňuje nutnost neustále je sledovat v určitých intervalech. Např. rozmístění odpalovacích zařízení taktických raket je nutné prověřovat každou 1–2 hodiny a operačních raket každé 3–4 hodiny.

Máme-li dostatek zpráv o množství objektů nepříteli v pásmu frontu, hodnotíme možnosti letecké armády k vedení průzkumu poměrně přesně podle jednoduché metodiky.

Jako příklad počítejme s tím, že letecká armáda má ve výchozí situaci před zahájením operace ve své sestavě 100 průzkumných letounů a koeficient technické pohotovosti letecké techniky je 0,8. Při úsilí bojové činnosti 2–3 letounové vzlety za 24 h nám vyjde, že v průběhu prvních 24 h operace průzkumné letectvo letecké armády může uskutečnit asi 200–240 letounových vzletů. Předpokládáme, že jedna osádka je schopna v průběhu jednoho vzletu shromáždit zprávy o 2–3 objektech. Potom denní aritmetický ukazatel množství letecké armády při vedení průzkumu jednotlivými letouny činí asi 600 objektů průzkumu. Ve skutečnosti tyto možnosti budou značně menší především v důsledku činnosti prostředků PVO nepříteli, vlivu psychofyziologických a technických omezení a dalších faktorů, které nepříznivě ovlivňují činnost osádek průzkumných letounů. Zhodnocení možností průzkumu letecké armády nebude dostatečně objektivní, nepřihlídneme-li k prav-

děpodobnosti překonání PVO nepříteli průzkumnými letouny a pravděpodobnosti zjištění objektů průzkumu. Konkrétní hodnoty těchto pravděpodobností s dostatečně vysokou hodnotovostí stanovíme na základě výsledků cvičení a zkoušek.

Počítejme s tím, že pravděpodobnost překonání PVO nepříteli průzkumnými letouny v malých výškách se rovná 0,7 ve středních výškách 0,5 a že průměrná pravděpodobnost zjištění objektů průzkumu je 0,7. S přihlédnutím k těmto pravděpodobnostem možností bude letecká armáda v prvních 24 h operace schopna prozkoumat jen 230–300 objektů. To znamená, že jen na polovinu splní požadavky vojsk frontu na vzdušný průzkum.

Nejjednodušším způsobem, jak zvýšit možnosti průzkumu letecké armády, je zvýšení počtu průzkumného letectva. Avšak tento způsob není vždy reálný. Proto vzniká nutnost přijmout opatření, která by maximálně kompenzovala kvantitativní nedostatek sil a prostředků vzdušného průzkumu. Toho je možné dosáhnout:

- hospodárným a racionálním využitím sil a prostředků vzdušného průzkumu;
- soustředěním hlavního úsilí na průzkum objektů a směrů, které mají prvotní význam pro následující období operace;
- zvýšením intenzity vzdušného průzkumu na maximální možné množství vzletů letounů za 24 h v nejdůležitějších obdobích operace;
- využíváním dalších druhů letectva, zvláště neorganických průzkumných jednotek stíhacího bombardovacího letectva, k vedení vzdušného průzkumu ve prospěch vojsk frontu;
- centralizovaným plánováním vzdušného průzkumu v souladu se zámyslem velitele vojsk frontu. [Napomáhá účinnému použití sil a prostředků průzkumného letectva a umožňuje využívat další druhy letectva, včetně vojskového, pro průzkumné cíle.]

Účinnost vzdušného průzkumu ve značné míře závisí na jeho organizovanosti. Úkol k vedení vzdušného průzkumu dostává štáb letecké armády od štábu frontu formou bojového nařízení, které obsahuje:

- cíle a úkoly vzdušného průzkumu po obdobích operace, sladěné s úkoly vojsk frontu;
- konkrétní úkoly a objekty na prvních operacích, zejména ve prospěch zabezpečení prvního jaderného úderu;
- rozdělení úsilí vzletů průzkumného

letectva k zabezpečení vševojskových (tankových) svazů frontu;

— způsob a dobu předkládání zpráv o nepříteli příslušným štábům.

Na základě bojového nařízení a pokynů velitele letecké armády štáb LA rozpracovává **plán vzdušného průzkumu**, který zpravidla obsahuje:

- známé údaje o nepříteli;
- cíle, úkoly a objekty vzdušného průzkumu;
- čáru bojového dotyku, prostory a pásma průzkumu, určené útvarům letecké armády;
- prostory zvláštního významu;
- dobu a intenzitu vedení průzkumu podle prostorů a směrů nebo denní rozdělení vzletů na průzkum;
- prostory, čas, způsoby a rozsah vzdušného fotografování;
- rozdělení úsilí podle úkolů vzdušného průzkumu;
- opatření k zabezpečení vzdušného průzkumu;
- způsob a dobu předkládání zpráv průzkumu;
- rozmístění útvarů a jednotek průzkumného letectva;
- zálohu leteckého průzkumu.

Plán vzdušného průzkumu zpracovává štáb letecké armády do celé hloubky operace vojsk frontu a v jejím průběhu jej upřesňuje.

Na základě tohoto plánu štáb letecké armády vydává průzkumným leteckým plukům **nařízení pro průzkum**, ve kterém stanoví:

- úkoly a objekty průzkumu; pro některé objekty způsoby a opakování jejich průzkumu;
- pásmo (prostor) průzkumu, určené danému pluku;
- intenzitu vedení průzkumu, vyčleněné úsilí vzletů ve prospěch vševojskových (tankových) svazů;
- síly průzkumného letectva, které jsou v záloze velitele frontu;
- způsob předávání zpráv průzkumu příslušným štábům;
- opatření bojového zabezpečení organizované štábem letecké armády pro všechny útvary průzkumného letectva;
- údaje pro spojení, signály pro rozpoznávání a způsob předávání zpráv o nepříteli.

Štáb leteckého pluku na základě nařízení nadřízeného štábu rozpracovává úkoly jednotlivým osádkám, určuje trasy a režim letů k určeným objektům (prostorům), stanoví podmínky a způsoby pře-

konání PVO nepříteli. Hlavním plánovacím dokumentem v pluku je **plánová tabulka bojových vzletů k průzkumu**.

Obsahuje i úkoly osádek v pohotovosti a osádek, vyčleněných do zálohy velitele letecké armády.

Vzdušnému průzkumu velí štáb letecké armády z VS letecké armády. Mezi nejdůležitější úkoly velení patří:

- sběr, zpracování a zhodnocení výsledků průzkumu a stanovení dalších směrů soustředění jeho úsilí;
- podrobné rozpracování úkolů, stanovených štábem frontu, a jejich předání vykonavatelům;
- velení průzkumným osádkám (zvláště osádkám operačního vzdušného průzkumu), které plní důležité úkoly ve prospěch velení frontu a letecké armády.

Účinnost vzdušného průzkumu ve prospěch pozemních vojsk je podmíněna úplností, pravdivostí a včasným předáním průzkumných informací příslušným štábům. S ohledem na tato kritéria můžeme zprávy o nepříteli, získané vzdušným průzkumem, rozdělit do dvou skupin:

1. Zprávy, které přesně odpovídají objektům průzkumu. Tyto informace zpravidla získávají osádky průzkumných letounů. Proto jejich činnost je nezbytné včas plánovat a určit adresáta, který má informaci dostat.

2. Zprávy průzkumu, získané osádkami letounů jiných druhů letectva při plnění plánovaných bojových úkolů. Tyto zprávy zpravidla nemají předem stanoveného adresáta.

V podmínkách intenzivní bojové činnosti, která se vyznačuje rozhodnými cíli a rychle se měnící situací, má prvořadý význam včasné předání získaných informací. Časově nejoprativnější je předávání zpráv rádiem z palub letounů ihned po zjištění cíle. Tento způsob je výhodný proto, že zprávy o objektu průzkumu okamžitě dostává vševojskový štáb, v jehož prospěch letectvo plní úkoly průzkumu. K zamezení vzájemného rušení při předávání zpráv vzdušného průzkumu z letounu a při řízení ze země, má každý průzkumný letecký pluk samostatné rádiové frekvence.

Dalším způsobem (z hlediska operativnosti) doručení zpráv průzkumu je osobní předání informace osádkou průzkumného letounu do 15 minut po přistání letounů. V tomto případě obsah informací zprávy je nejdříve doručen na VS (PVS) leteckého svazu, během 3—5 minut průzkumnému oddělení letecké armády a vševojskové (tankové) armády, v jejíž prospěch je veden průzkum.

Zprávy průzkumu, získané vyhodnocením mokřých negativů, jsou předávány na VS letecké armády za 40 minut po přistání letounu. Tyto zprávy jsou zvláště

důležité pro raketové vojsko a dělostřelectvo. Obsahují souřadnice objektů, což umožňuje vedení přesných úderů na určené cíle raketami nebo dělostřelectvem.

Faktor času je jedním z hlavních ukazatelů účinnosti vzdušného průzkumu. Z tohoto hlediska je především nutné věnovat pozornost sledování všech průzkumných sil a prostředků letecké armády, zdokonalovat organizátorskou, analytickou informační činnost průzkumných orgánů leteckých štábů a trvale zvyšovat taktickou připravenost průzkumných osádek.

Rozšíření možností letecké armády při plnění úkolů vzdušného průzkumu je možné dosáhnout přípravou neorganických jednotek vzdušného průzkumu ve všech plucích jiných druhů letectva (SBL, SL), do kterých začlenit nejméně jednu třetinu z celkového množství osádek. Přitom je zvláště důležité, aby si letci dobře osvojili základy taktiky vzdušného průzkumu, znali v potřebném rozsahu síly a prostředky pravděpodobného nepřítele a praktické nácviky získávali a zdokonalovali v průběhu speciálně organizovaných letů. K zabezpečení plné bojeschopnosti neorganických jednotek vzdušného průzkumu je nutné vybavit letouny k tomuto úkolu určené palubními fotografickými přístroji nebo kontejnery s průzkumným vybavením.

Podstatný vliv na zvýšení účinnosti vzdušného průzkumu ve prospěch pozemních vojsk frontu má těsná součinnost průzkumných orgánů letecké armády se silami vojskového průzkumu. V míru jsou nejvýhodnější podmínky k procvičení této součinnosti na společných cvičeních letectva a pozemních vojsk.

Důležitým prostředkem taktického vzdušného průzkumu, který plní úkoly ve prospěch vševojskových svazků prvního sledu frontu, jsou vrtulníky. Mohou sehrát velkou úlohu při zabezpečení divizí zprávami průzkumu, potřebnými k organizaci boje a řízení palby dělostřelectva. Kromě toho mohou vrtulníky vést radiační průzkum terénu a připravovat divizní průzkumné skupiny. Otázka použití vrtulníku k vedení vzdušného průzkumu si zaslouží vzhledem k její aktuálnosti a složitosti samostatný článek.